

Dar Maria nu știa
Că în grajd și cai erau:
Caii-ncep a tropoti,
Durerea i-o mai mări.
- Fir-ați voi, cai, blăstămați
Și-n lume să n-aveți saț
Numa-n ziua de Ispas -
Ș-atuncea numa un ceas!
Dar Maria nu știa
Că în grajd și boi erau:
Boii-ncep a rumega,
Durerea i-o alina.
- Fir-ați voi, boi, alduiți
Și de oameni mult iubiți
Să fiți alduiți de Mine
Și de Fiul care vine,
De Mine pe-acest pământ
Și de Dumnezeu cel Sfânt!
Grup Suci de Sus, 1998.
Transcriere DUMITRU IUGA.

Coborât-o, coborât,
Sara de Crăciun
Coborât-o Dumnezeu,
Sara de Crăciun frumos
Dumnezeu cu Petru Sfânt
Să vadă ce-i pe pământ.
Dumnezeu o văzut bine
Că credință nu-i la nime,
Nu-i la mic și nu-i la mare,
Nu-i la-ntreagă adunare.
Dumnezeu s-o supărat
Și din gură-o cuvântat:
- Vai, săracilor de voi,
Cum v-oi trimete-un război:
S-or bate frate cu frate
Și tată cu fiu s-a bate
Ș-apoi vi-ț aduce-aminte
Că și-n cer aveți Părinte,
Un Părinte iubitor
Ce dă sfinte sărbători,
Un Părinte bun și sfânt
Ce dă viață pe pământ.
Grup Bogdan Vodă, 1998.
Transcriere DUMITRU IUGA.

Veneau dinspre amurgul drag
Ca fulgii de zăpadă
Trei Crai și fiecare Crai
Pe Iisus ca să-l vadă.
Și, iată, vin Craii, -s ajunși,
Pe drum curat ca neaua,
Ei străbătură lungul drum
Călăuzindu-i Steaua.
Dar, iată, -n Viflaim ajunși
Ei biruiră somnul,
S-au hotărât: hai să vedem
De-aflăm aici pe Domnul!
Maria-n grabă a ieșit,
Poftind pe Magi să vină
Și-avea deasupra ei la fel
O tainică lumină.
De-ndată patul le făcu -
Dar cine să se culce?
Maria spune de Iisus
Cu glasul blând și dulce;
Cum s-a născut Iisus în frig,
În ieslea cea săracă
Și boii cum suflau de blând
Căldură ca să-i facă;
Cum au venit la ieslea Lui
Păstorii de la stână
Și Ingerii cântau în cor
Cu flori de crin în mână.
Grup Suci de Sus, 1998.
Transcriere DUMITRU IUGA.

- Bună sara, gazdă-aleasă,
Eu sunt slugă bună-aleasă,

IULIANA BĂNCESCU

Sărbătoarea Crăciunului în comunitățile de țipțeri la începutul anilor '90

CRĂCIUNUL este și acum cea mai importantă sărbătoare a comunității țipțerilor din Maramureș. Alături de semnificația religioasă, tradiția adaugă și alte semnificații cuprinse în datinile și obiceiurile țipțerilor.

Casele se împodobeau și încă se împodobesc cu tradiționalul brad de Crăciun și cu câte o ramură de brad la fiecare tablou, bradul având o semnificație mai deosebită pentru cei care își aveau locul de muncă în pădure.

Puțini țipțeri țin întregul post al Crăciunului. Dar ziua dinaintea acestei sărbători este cunoscută ca zi de post¹. Dintre mâncărurile specifice acestei zile amintim supă de arpacaș cu ciuperci uscate, ștrudel cu lapte, grâu fiert, vin, longalseln². În loc de ștrudel cu lapte, în unele case se mănâncă lășcuțe din aluat fiert și umplute cu varză călită.

La miezul nopții Ajunului începe slujba de Crăciun la care participă cea mai mare parte a comunității. Această slujbă a devenit astăzi momentul spiritual care-i unește pe țipțerii din Vișeu cu cei care vin din Germania.

La terminarea slujbei (în jurul orei două din noapte) se începe colindatul. Acum merg cu colinda familii întregi (părinți și copii) pe la rude mai ales, dar și la prieteni. În trecut, colinda era uneori acompaniată și de un acordeon.

Nu există cete speciale de colindători nici obiceiul de a se întreba, ca la români, gazda, dacă primește colinda, dar nu se întâmplă nici ca cineva să-i refuze pe colindători, căci sărbătoarea este prea mare și unică în an pentru a-i refuza pe cei care aduc vestea nașterii Pruncului Iisus.

Există câteva texte de colinde tradiționale în care s-au păstrat puține cuvinte țipțerești, restul aparținând germanei literare. Acestea se cântă numai la ușa gazdei până când aceasta iese să-i întâmpine pe colindători. Ei nu sunt dăruiți cu bani, nuci, mere, colaci etc., în cazurile pozitive obiceiul fiind preluat de la români. În schimb, ei sunt poftiți la masa gazdei unde pot rămâne până când se luminează de ziuă sau își pot continua colinda la alte case, până în zorii primei zile de Crăciun.

Dimineața primei zile de Crăciun este pentru odihnă. Apoi se merge la slujbă după care în zilele noastre se adună întreaga comunitate pentru a primi și privi colinda și "reprezentarea" teatrului de irozi, obicei care de Crăciun este cel mai amplu și mai fastuos. Colinda jocului de irozi este singura căreia i se dau bani. Începutul se face prin intonarea a două colinde - una la începutul, alta la sfârșitul slujbei de Ajun -, continuând toată noaptea și în prima zi de Crăciun.

La țipțeri grupul care organizează Viflaimul nu este ceata de feciori ca la români din zonă. La ei nu există interdicții de vârstă, situație socială (în Viflaimul românesc au roluri numai băieții cu armata nefăcută) sau stare civilă. Din ceată pot face parte atât cei căsătoriți, cât și cei necăsătoriți, "Irod împărat" fiind conducătorul cetei și cel care adună darurile pe care irozii le primesc de pe unde colindă. Singura fată acceptată în ceată este "Fecioara Maria", o adolescentă care însoțește ceata pe tot timpul colindatului.

Pentru cunoașterea rolurilor, transmise până nu de mult pe cale orală, în fiecare seară, începând din jurul datei Sfântului Nicolae, membrii cetei se adună la repetiție. Costumele și recuzita (bastonul lui Iosif, plăcuța hangiului, săbiile etc.) sunt foarte vechi, păstrându-se de la o generație la alta și înnoindu-se în caz de deteriorare. Cel mai vechi costum păstrat este al lui Iosif, care datează de pe la începutul acestui secol.

Față de costumația de o bogăție și coloratură barocă a Viflaimului românesc, Harodesspiel cunoaște simplitatea clasică a costumelor. Textele celor două teatre de irozi în schimb se află în raport invers. Cel țipțeresc cunoaște pasaje și replici care nu respectă întotdeauna logica dialogului sau a discursului, jocuri de cuvinte aproape intraductibile, înclinând către stilul baroc.

Funcția tradițională a acestui teatru de irozi era colinda gazdelor și evocarea unor momente legate de nașterea pruncului Iisus (căutarea de către Maria și Iosif a unui loc pentru a naște și refuzarea lor de către gazdele cele bogate, vestirea Nașterii de către păstori, venirea celor Trei Crai de la Răsărit, uciderea pruncilor de către Irod etc.) în cadrul unor mici scenete al căror text se

*Crăcești pe crăciosu,
Bagi pe flocosu*

Și astupi cu măciucosu.

(Boii în jug)

transmitea prin tradiția nescrisă. În ultimii ani însă, Viflaemul românesc și-a păstrat sobrietatea numai în scena lui Iosif și a Mariei și la cântatul colindelor.

Devierea de la funcția de colindă la cea de spectacol s-a accentuat în ultima vreme tot mai mult datorită lipsei de "cenzură" din partea comunității care, începând să se destrame, nu mai receptează unele elemente ca străine de tradiție sau de funcția inițială a teatrului de irozi.

Cel care provoacă devierea în cadrul spectacolului este personajul numit Moș (Chrez), păstorul cel mai bătrân și cam într-o ureche care, precum se pare era mai de mult Crăciun cel bătrân, care încă nu se convertise la creștinism, decât după ce auzise mărturiile celorlalți păstori și văzuse Pruncul. În textul inițial intervenția acestui personaj se reducea la câteva schimburi de replici cu ceilalți păstori, replici în care el se face că nu aude ce spun ceilalți, răspunzând ironic, atât la afirmațiile, cât și la rugăciunea lor.

În ultimii ani rolul acestui personaj s-a extins mult, el intervenind începând cu sceneta a doua, a păstorilor, pe tot restul teatrului, în afară de colinde, cu replici rimate și ritmate cu ale personajelor. Gama tematică a acestora cuprinde ironii la adresa personajelor și a celor prezenți, aluzii la unele aspecte ridicole sau penibile care au avut loc în cadrul comunității în anul care a trecut etc. Reușita rolului depinde numai de flerul și fantezia celui care îl interpretează.

Ca urmare a acestor intervenții devine ușor transparentă conștiința teatralității și chiar a celor două părți "rivale" - spectacol și spectator.

De aceea irozii nu mai sunt priviți ca purtătorii unui mesaj dumnezeiesc, performeri inițiali ai unui fapt cu încărcătură simbolică și mitică, deși această idee a rămas până astăzi cel puțin în conștiința celor care-și joacă rolurile. Paralel cu aceasta și accentuându-se tot mai mult în ultimul timp apare ideea că ei sunt numai actorii care își joacă rolul, apoi se pierd printre ceilalți. Gazdele de altădată devin public al unui spectacol în care ele sunt cele cărora li se critică defectele, nemaifiind ei cei care critică în acest cadru prin prisma tradiției faptul performat în fața lor și moravurile noi ale comunității.

Locul de desfășurare nu mai este gospodăria gazdei, ușa la care se colindă, ci un loc public în care comunitatea se adună cu scopul de "a se distra de Crăciun".

Desfășurarea acestui obicei face parte, de altfel, din procesul contemporan de desacralizare a datinilor contemporane de valorificare în cadrul acestora mai mult a elementelor spectaculare decât a simbolurilor ascunse, a unei mitologii sau semnificații (creștine în cazul nostru) care nu apare la suprafață. De aceea unele constatări ale semnificațiilor mai "adânci", deși se mai regăsesc uneori ca formă în obicei, sunt simple speculații culturale, nemaivând acel loc de cinste în mentalitatea sau practica actuală, deși nu sunt total necunoscute comunității. La nivelul de spectacol ele rămân manifestări ale comunității aflate în sărbătoare.

Prin preajma teatrului de irozi al țipțerilor și mai de mult și în afara acestuia se găsesc cete de draci care au specific faptul că poartă peste îmbrăcăminte, legate cu curele de piele, niște tălângi mari. Rolul lor este de a vesti prin sunetul tălângilor apropierea jocului de irozi sau pur și simplu sărbătoarea Crăciunului; nu au alte roluri, nici texte specifice.

Personajele, în afară de draci, sunt: Vestitorul, Iosif, Maria, Hangiul, Ingerul, alt Hangiu, 2 Păstori, 2 Crai.

Paralel cu obiceiul mai sus menționat există și teatre de irozi ale copiilor, cu texte mai scurte și mai simple, făcute din una-două scenete, cu costume simple, care colindă pe la case. E vorba de piesele numite "Betleemul mic", "Trei Crai" și "Irod", texte păstrate în tradiția orală încă de când țipțerii au fost colonizați, fără să fi fost publicate până în prezent și fără a trezi atenția cuiva în mod deosebit.

Deși după 1870 nu a mai fost școală germană la Vișeu, iar limba bisericii era maghiara, totuși aceste texte s-au păstrat în germană până în zilele noastre.

Harodesspiel (Viflaimul)

PERSONAJE: 1. - Vestitorul 2. - Iosif 3. - Maria 4. - Hangiul 5. - Ingerul 6. - Hangiul 7. - Păstor I 8. - Păstor II 9. - Crai I 10. - Crai II 11. - Crai III 12. Irod 13. - Slujitor I (Ostaș) 14. - Slujitor II (Ostaș) 15. - Moartea 16. - Dracul 17. - Moșul 18. - Străjerul.

VESTITORUL:

Cinstite și precinstite gazde și fecioare, care mai veniți, și voi, toți

cei adunați aici! Am vrea să-ncepem un joc bisericesc și anume vrem să vă dezvăluim cum a fost la Nașterea lui

**Aceia nu-s pui
Ce n-ascultă de cloșcă.**

Sunt trimis de vestitor,
De la-ai mei poruncitori
Dacă voi bine voiți
Steaua noastră o primiți?
- Primim...

Steaua sus răsare
Ca o taină mare,
Steaua strălucește
Și lumii vestește
Că astăzi Curata,
Preanevinovata
Fecioara Maria
Naște pe Mesia.
Magii, cum zăriră
Steaua, și porniră,
Mergând după rază
Pe Christos să-L vază.
Și dacă porniră
Îndată-L găsiră,
La Dânsul intrară
Și I se-nchinară
Cu daruri gătite
Lui Christos menite,
Având fiecare
Bucurie mare,
Care bucurie
Și aici să fie
De la tinerețe
Pân-la bătrânețe.

La anu'

Și la mulți ani!

Grup Săliștea de Sus, 1998.
Transcriere DUMITRU IUGA.

O, ce veste minunată
Lângă Viflaim s-arată:
Cerul strălucea,
Ingerii venea
Pe-o rază curată.
Că, la Viflaim, Maria,
Săvârși călătoria
Într-un mic sălaș
Lângă-acel oraș
S-a născut Mesia.
Bucurați-vă cu toții
Că s-a stins durerea morții:
Astăzi s-a născut
Cel fără-nceput
Cum au spus proorocii.
Păstorii cum auziră
Spre lăcașul sfânt porniră
Unde au aflat
Pruncul luminat
Și îl preamăriră.
Ingerii îl laudară
Și păstorii se plecară,
De la răsărit
Magii au venit
Și se închinară.
Și cuprinși de fericire
Domnului i-au dat mărire;
Ingerul s-au dus
Și Lui i-au adus
Smirnă și tămâie.
În coliba păstorească
Vrut-a Domnul să se nască
Fiul Său cel Sfânt
Nouă, pe pământ,
Să ne mântuiască.
Și noi, praznicul cel mare,
Să-l prăznuim fiecare,
Lui să ne-nchinăm
Și să-L laudăm
Cu credință tare.

Grup Poienile Iziei, 1998.
Transcriere DUMITRU IUGA.

Coborât-o, coborât,
Sara de Crăciun
Coborât-o Dumnezeu,
Sara de Crăciun frumos
Dumnezeu cu Petru Sfânt
Să vadă ce-i pe pământ.
Dumnezeu o văzut bine
Că credință nu-i la nime,
Nu-i la mic și nu-i la mare,
Nu-i la-ntreagă adunare.
Dumnezeu s-o supărat
Și din gură-o cuvântat:
- Vai, săracilor de voi,
Cum v-oi trimete-un război:
S-or bate frate cu frate
Și tată cu fiu s-a bate
Ș-apoi vi-ț aduce-aminte
Că și-n cer aveți Părinte.
Grup Potenile Izel, 1998.
Transcriere DUMITRU IUGA.

Sus pe muntele-nverzît,
Rujmalin verde crăngos
Astăzi s-a născut Christos
A Măslinilor numit,
Că-i Ioan Botezătoru
Cu Iisus Mântuitoru
Lângă Dânsul, zis-o Lui:
- Fii bun, Doamne, să ne spui
Ce-ntâmplări veți da de știre
Despre-a lumii mântuire?
- Dragii mei, or fi războaie,
Om cu om să se despoaie;
Ș-atuncea sfârșitu-a fi
Când soare n-a răsări,
Frați cu frați nu s-or iubi,
Nici pruncii cu părinții.
Grup Potenile Izel, 1998.
Transcriere DUMITRU IUGA.

La roșu de răsărit
Este-un pat mândru de brad.
- Da' în el cine-i culcat?
- Dumnezeu stă supărat.
Maica Sfântă L-o-ntrebat:
- Ce stai, Doamne, supărat?
- O, Maică, da' cum n-oi fi:
Pe vremea bisericii
Merg oamenii și se-mbată,
Lasă biserica uitată.
Da' eu fi pot potopti
Da' mi-i milă de copii
Că rămân fără părinți
Și mi-i milă de fătuce
Că rămân fără măicuțe.
Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.
De la Ioana Vlad, 60 ani, Lișca Vlad, 55 ani,
Anuța Iuga, 52 ani, 1983.

Bună sara de Crăciun,
Primește-mă, gazdă bun,
Să-ți aducem amintire
Despre-a lui Iisus venire;
Să te colindăm frumos
De nașterea lui Christos
Că de-asară-am tot umblat,
Pe Iisus L-am căutat
Și, iată, că L-am aflat
Într-o ieseie culcat,
Într-un grajd, în Viflaim,
Ședea Pruncu mic plângân(d)
La a Maicii preasfânt sân.
Ingerii veneau de sus,
Tot cântându-i lui Iisus:
- Osana, Iisuse mare,
Pune pace-ntre popoare,
Pune pacea Ta cerească
Peste lume să domnească,
Popoarele să s-aline,

Hristos și ce s-a întâmplat mai apoi.
Întru cu cea mai mare bucurie și vă
dau o veste bună. S-a născut un nou
rege, ales peste toți regii din cetatea
lui David. De aceea v-aș ruga să-mi
dați voie să mă alătur și eu ieseiei.

TOȚI (colind):

Venim seara atât de târziu, ne
trimite Domnul din ceruri.
Aliluia! Aliluia!
Cald salut "bună seara", la ceas de
bucurie, ne trimite Domnul din
ceruri. Aliluia! Aliluia!
Prea sfânta noapte, prea sfânta
noapte, întru neclintire.
Dar iată o licărire de lumină.
A răspândit cel mai dulce sunet.
Ingerii vin vestind pacea. Plăcut
răsună cântul lor vesel. Creștini,
treziți-vă și veniți în grabă! Urmați-i
pe păstorii cei mai zeloși! Grăbiți-vă
spre Betleem! Priviți ce dulce prunc
stă culcat!

VESTITORUL:

Luați aminte, domnii mei, că Iosif și
Maria caută găzduire!

IOSIF:

Privește, Maria, privește! Iți vestesc
vremuri neașteptat de rele pe care
ni le-a adus împăratul August. Va
trebui să călătorim până când bunul
Dumnezeu se va îndura să ne
miluiască.

MARIA:

Voia lui Dumnezeu să ne fie
poruncă!

IOSIF:

Privește, Maria, privește! Este acolo
un han vechi! Hangiul stă la
fereastră.

MARIA:

Mergi într-acolo și bate!

IOSIF (bate la ușa hanului)

HANGIUL:

Cine stă la ușa mea, de nu-mi dă
odihnă?

IOSIF:

Suntem doi cerșetori bătrâni și
saraci și cerem cu umilință
găzduire!

HANGIUL:

Nu pot să vă primesc!

IOSIF (depărtându-se):

Of, dacă s-ar milostivi Dumnezeu!
Privește, Maria, privește! Iată un
han vechi și hangiul se uită pe
fereastră!

MARIA:

Mergi într-acolo și bate!

IOSIF (bate)

HANGIUL:

Cine stă afară la ușa mea, că zi și
noapte nu am odihnă?

IOSIF:

Suntem doi cerșetori bătrâni și

săraci și cerem cu umilință
găzduire! Dumnezeu să vă
răsplătească!

HANGIUL:

Da, da! Eu aștept de multă vreme
conți și alți oameni de neam bun, nu
cerșetori bătrâni ca voi! De aceea
cărați-vă de la ușa mea, că altfel vă
caftesc!

IOSIF:

De și-ar întoarce mila Dumnezeu
spre mine, căci sunt atât de
disprețuit în țara mea, nimeni nu
vrea să mă cunoască! (Începe din
nou a se depărta) Privește, Maria,
privește! Ia uite un han și hangiul
se uită pe fereastră!

MARIA:

Mergi într-acolo și bate.

IOSIF (bate)

HANGIUL (răstindu-se):

Cine stă afară la ușa mea, că zi și
noapte nu am nici pic de odihnă?

IOSIF:

Suntem doi cerșetori bătrâni și
săraci și cerem cu umilință
găzduire! Dumnezeu să vă umple de
binecuvântare pentru asta!

HANGIUL:

Da, da! O să-ți dau eu gazdă de n-o
să mai auzi nici cucul cântând!
Cerșetorii așa de săraci n-au neveste
atât de tinere! Spune-mi de unde ai
răpit fecioara, că sigur n-ai luat-o
cinstit! (răstindu-se): De aceea cară-
te de la ușa mea, că altfel intru în
barba ta căruntă!

IOSIF:

Of, dacă și-ar întoarce mila
Dumnezeu! N-a trecut nici jumătate
de an de când mi-am părăsit țara și
acum nu vrea să mă mai știe
nimeni! (depărtându-se): Privește,
Maria, privește! Uite un grajd vechi!
Acolo vom trage până când bunul
Dumnezeu își va întoarce mila Sa
bogată înspre noi.

O, cea mai scumpă mireasă,

Cine ar fi crezut vreodată

Că nici un om cu stare

Nu va vrea să se îndure

Să ne dea un adăpost!

Ce rău ne merge nouă sărmanilor!

Nu a rămas uliță sau drum

Pe care să nu-l fi bătut

Și n-am găsit pentru mine și tine

Un loc de găzduire.

MARIA:

O, Iosif al meu, se poate, oare,

Ca ăștia să fie prieteni?

În cetatea lui David,

În cetatea noastră,

Nimeni să nu ne știe?

IOSIF:

Trebuie să rămânem aici,

*În pădure - cioca-boca,
Și acasă - treapa-leapa*

Și în târg - io-ho-ho!

(Cant)

Sub cerul liber, pe străzi,
Frigul ce apasă și lipsa amară
Astă noapte suferindu-le.
Maria preacurată, cum să nu fie...
Un loc trebuie să găsec!
Privește grajdul care ne va feri
De data aceasta de ger și de vânturi!

MARIA:

Fie și-așa, mergi tu înainte!
Eu urmez voii lui Dumnezeu.
La bucurie și la durere
Mă căznesc s-o împlinesc pe aceasta.

IOSIF:

Călătoria ne-a sleit de puteri;
Hai să ne bucurăm de odihnă!
O, grajd, la tine cătăm adăpost
Căci lumea nu ne ia în seamă!

IOSIF și MARIA, INGERII și
HANGIUL LA BETLEEM:

Dormi, o, prunc! În viața ta
Un alt pat nu pot a-ți da.
Dormi în iesle, prunc, o, dormi,
Te alină cu acest somn!

TOȚI:

Dormi în iesle, prunc, o, dormi,
Te alină cu acest somn!

PĂSTORUL I:

Unde ești, Setjko?

PĂSTORUL II:

Iată-mă-s, Fetjko! (începând din
acest punct al dialogului, încercând
"să-l bruieze", intervine Moșul cu
replici rimate și ritmate la ale
personajelor, conținând aluzii la cei
prezenți, la personaje și la evenimente
din viața comunității petrecute recent;
acestea depind de inspirația de
moment și de talentul celui care
interpretează rolul)

PĂSTORUL II:

Apar și eu pe acest plan
Ca un vestit mare cioban.

PĂSTORUL I:

Noroc și bine fie-n ani!

PĂSTORUL II:

Mulțamu-ți, frate Karitan!

PĂSTORUL I:

Cred că și alții vor mai fi
La vremea asta pe aci,
Că n-avem pace nicidecum
Și lupii iar ne urlă-n drum.
Ca și alte fiare, vin așa -
Le simt pe la coliba mea.

Porți pantaloni peste picioare,
Crăpați și rupți, cum mi se pare.

PĂSTORUL II:

Da, frate, chiar te cred acum -
Ascultă-mă ce am să-ți spun!
Când în coliba ațipeam,
De bucurie vis vedeam.

PĂSTORUL I:

Sunt locuri vechi.
Nu trebuia
Ca importanță să le dai.
Unde-o fi baciul nost' cel bătrân -
Ori fiarele l-au rupt acum?

Să sune, frate, fiecare

Cine ce-și cată,
Acea găsește.

Ca munți și văi să se-nfioare,
Poate la sunetul de corn
Din calea lupilor se-ntoarnă!
Mai sună, scumpe frațioare,
Ca munți și văi să se-nfioare,
Poate la sunetul de corn
Din calea lupilor se-ntoarnă!
Dar până atunci stai să bem, frate,
Pentru-a Moșului sănătate!

PĂSTORUL II:

Noroc bun, bătrânul să trăiască!

MOȘUL:

Tinerii înfulecă și beau, iar eu
trebuie să vând cașul!

INGERUL:

Gloria, gloria, gloria in excelsis Deo!

TOȚI:

Gloria in excelsis Deo!

Gloria, gloria, gloria in excelsis Deo!

Și voi, păstori, treziți-vă din somn,

Și ascultați, și ascultați.

Afară din cetatea Betleem

Fecioara a născut un pruncușor

Un pruncușor, un pruncușor

Ce nouă ne va fi mântuitor,

Ce nouă ne va fi mântuitor.

PĂSTORUL I:

O, frate, aud o voce de înger din cer.

PĂSTORUL II:

Frater, și eu o aud. Să vedem ce veste
ne aduce.

PĂSTORUL I:

Frater scump, pe câmp noi, păstorii,
avem cea mai mare bucurie. Când
oițele pasc vesele avem noi, păstorii,
cea mai mare bucurie.

PĂSTORUL II:

Când oițele pășteau vesele, am văzut
răsărind o stea deasupra ieslei, cu
strălucire minunată.

PĂSTORUL I:

Baci bătrân, vino și vezi marea
minune!

MOȘUL:

Nu am ochelari!

PĂSTORUL I:

Dacă n-ai ochelari, stai acasă și
veghează și lasă-l pe tata să meargă!
Noi să plecăm într-acolo! La Betleem,
scumpe frate! Acesta-i locul pe care-l
căutam! În această vreme, Domnul
să ne ajute!

PĂSTORUL II:

Frater scump, și bătrânul baci trebuie
să vină să se roage!

PĂSTORUL I:

Bătrâne, vino și te roagă!

MOȘUL:

Mi-e frică!

PĂSTORUL I:

Nu-ți fie teamă! Cazi în genunchi și
roagă-te și tu la Dumnezeu! Jos
căciula! O, scumpul meu Isus...

TOȚI:

Chiar dacă sunt doar cioban, doar
cioban,

Totuși cuget curat am,

Să trăiască iară bine
Și cu toți să Te slăvească
Pentru pacea Ta luminească.

Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.
De la Ioana Vlad, 60 ani, Lișca Vlad, 55 ani,
Anuța Iuga, 52 ani, 1983.

Maica Sfântă-a lui Iisus
Rătăcește-n jos și-n sus
Pe un râț scaldat în soare,
Prin fânețe numai soare;
Cătă loc să hodinească
Ca pe Fiul Sfânt să-L nască.

Și îmbla din casă-n casă,
Nimenea de mas n-o lasă.

Când a fost coala deseară

A găsit-o pe Fecioară

Pe-așternut de fân uscat

Și-a născut nou Impărat

Care ne-a răscumpărat

Din muncile de la iad,

Din văpaia focului,

Din muncile iadului.

Colecția MARIA VLAD, Săliștea de Sus.
De la Ioana Vlad, 60 ani, Lișca Vlad, 55 ani,
Anuța Iuga, 52 ani, 1983.

Nici o sărbătoare-n lume
Nu are mai frumos nume,

Ca Nașterea lui Christos,

În Viflaemul frumos,

Unde Fecioara Maria

În a Sa călătorie

A născut Fiul ușor,

Al lumii Mântuitor.

Iar popoarele pagâne

Care nu vor să se-nchine,

La moarte L-au judecat,

În mâinile lui Pilat.

Suind pe Golgota-n sus,

Singur crucea El și-a dus;

Între doi tâlhari L-au pus

Pe mieluşelul Iisus.

Multe mame și orfani

Au rămas de câțiva ani,

Fără viață și-ajutor -

Ce pustie-i casa lor.

Mulți copliași mai întreabă:

- Unde-i tata, mamă dragă,

Oare mâine ce-om mânca

Și cu ce ne-om îmbrăca?

Iar maica și-duce-aminte

De-ale lui Iisus cuvinte

Și le spune cu durere:

- Mai avem o mângâiere:

Mai avem în cer un Tată,

Care grija El ne-o poartă;

Ii Tata orfanilor,

Mângâierea pruncilor.

Colecția IULIANA BĂNCESCU, Vișeu de Sus.

De la Ceata de feciori, 1994.

Nouă azi ne-a răsărit

Domnul Iisus Christos

Mesia cel mult-dorit.

Varsă, Doamne, har și bine,

Har și bine

Vine de la Tine,

Peste casă,

Peste masă,

Peste oamenii din casă.

Din Fecioara s-au născut

Și cu lapte-au fost crescut.

În scutece s-a-nfășat

Și pe brațe-a fost purtat;

Ca un rob El s-a smerit

Și pe noi ne-a mântuit.

Colecția IULIANA BĂNCESCU, Vișeu de Sus.

De la Ceata de feciori, 1994.

Slavă și mărire,
Întru Înălțime,
Tatălui,
Tatălui,
Dumnezeu sfântul,
Cerul și pământul,
Omului,
Omului.
Mare minune,
Astăzi în lume
S-a lucrat,
S-a lucrat,
Căci Fiul Iisus,
Al Celui de Sus,
S-a-ntrupat,
S-a-ntrupat
Din Preacurata
Vergura Maica
Maria,
Maria,
În Viflaemul,
Care vedem-l,
Descuiat,
Descuiat.
Să se curățească
Firea omenească
Din tină,
Din tină.
Lui Iisus sfântul
Cerul și pământul
Se-nchină,
Se-nchină.
Colecția IULIANA BĂNCESCU, Vișeu de Sus.
De la Ceata de feciori, 1994.

Colo sus, pe vremea ceea,
În muntoasa Galileea,
O Fecioară viețuia
Și Maria se numea.
Nazaret era orașul
Unde își avea lăcașul;
Într-o zi Maria sta
Singură și se ruga.
Când de-odată ce văzură:
Casa toată se umplură
De-o lumină lucitoare
Ca lumina de la soare.
Ingerul Gavril intrasă
La Fecioara Sfântă-n casă,
Lângă Ea din zbor se-opri;
- Bucură-te, îi grăi,
Tu ești cea mai sfântă fată,
Cea mai binecuvântată
'Ntre femei pe-acest pământ:
E cu tine Domnul sfânt.
Nu te speria, Maria,
Tu vei naște pe Mesia;
Fiu al Domnului va fi
Și Iisus se va numi.
Colecția IULIANA BĂNCESCU, Vișeu de Sus.
De la Ceata de feciori, 1994.

Nașterea Domnului nost'
Noi cunoaștem cum a fost:
N-a fost în pat cu perină,
Nici în casă de hodină
Ci-n ieslea dobitocească
Trebuia ca să se nască.
Și când s-a născut Christos
Irod a fost mânios
Ș-a trimis poruncă-n țară
Pe toți pruncii să-i omoară,
Prunci de la doi ani în jos,
Împreună cu Christos.
Pe Christos nu l-au aflat,
Irod a fost supărat;
Pe Christos nu l-au găsit,
C-au fost plecat în Egipt
Cu Maria și Iosif.
Colecția IULIANA BĂNCESCU, Rozavlea
De la Maria Mîrza, 1995.

Totuși cuget curat am.
Duc o viață astfel că
Mulțumire ea îmi dă.
Plăcută-i ciobănia, ciobănia
La fel și vânătoarea
La fel și vânătoarea.
Oițele le-am mânat
La loc verde de pășunat
Unde sunt mereu singur, tot singur.
La izvor să le mânăm,
Pe Isus să-l salutăm.
Ia ciomagul meu în mâini
Și dă drumul și la câini!

STRĂJERUL:

Iată-i, scumpii mei domni, pe cei Trei
Crai de la Răsărit.

CRAIUL I:

Văd o stea la Răsărit strălucind
minunat. Înăuntru - un copil cu tron
și cruce, căci totul trebuie să fie ca în
cer și pe pământ!

CRAIUL II:

Domnul să vă ajute! Spuneți-mi și
mie de ce sunteți așa de veseli?

CRAIUL I:

Veste nouă am auzit, că Mesia în
lume a venit!

CRAIUL II:

Veste nouă tocmai am auzit că însuși
Mesia cel ales de Dumnezeu s-a
născut acum pe pământ!

CRAIUL III:

Noroc bun, o, iubiți domni, pot să
aflu vestea voastră? Încotro vă duceți
așa de veseli?

CRAIUL I:

La Împăratul nou născut, ales din
Iudeea, pe care noi l-am cunoscut a fi
noul rege peste regi, venit din
cetatea lui David, să i ne rugăm și cu
daruri să-l cinstim.

CRAIUL III:

Acesta e și dorul meu. Sunt foarte
sigur. Lăsați-mă să mă alătur vouă și
să mă socotesc împreună cu voi!

STRĂJERUL (lui Irod):

Înălțimea voastră, vă anunț că au
sosit trei străini, care ne aduc o veste
mare, că s-a născut un nou rege
peste toți regii, ales din cetatea lui
David. De aceea v-aș ruga să-i puneți
sub pază și să nu-i primiți în cetatea
noastră!

IROD:

Spune regilor tăi să se înfățișeze
îndată înaintea mea!

STRAJA (către Crai):

Scumpii mei domni, vă anunț să vă
înfațișati de îndată înaintea lui Irod -
împărat!

CRAIUL I:

Înălțimea - Voastră, slăvit să fie
Domnul!

IROD:

Mulțumire aduc vouă, credincioșii

mei domni, pentru cuvântul
creștinesc! Ce vânt v-a adus că ați
ajuns tocmai la mine?

CRAIUL I:

Suntem trei crai de la Ost și cum ni
s-a ivit steaua am cunoscut că s-a
născut un împărat nou peste toți
împărații, ales din cetatea lui David.
De aceea voim să mergem într-acolo
să i ne închinăm și să-l cinstim cu
daruri.

IROD:

Mergeți numai și cercetați cu sârg
urmele copilașului și de l-ați găsi,
trimiteți-mi vorbă, că și eu aș vrea
să-i aduc închinare și să-l cinstesc cu
daruri!

(aparte): Plecați numai, plecați, că vă
țin eu minte! Sunt înșelat din toate
părțile! Voi pregăti omoruri mari,
de-o curge sângele pârâu! De aceea
sunteți preoți și învățați, ca să mă
luminați dacă există un împărat nou
născut.

INȚELEPTUL (către Irod):

Înălțimea - Voastră, vă spun că,
după cum stă scris, în Betleem s-a
născut acum un nou împărat peste
toți împărații, ales din cetatea lui
David.

IROD:

Cară-te, m-ai pedepsit destul cu
minciunile tale! Asta nu ți-o iert
niciodată!

CRAIUL I:

Spune-mi, păstorule, unde este de
găsit Isus, noul născut?

PĂSTORUL I:

În casa de acolo este, în grajdul de
colo zace!

CRAIUL I:

Dragii mei domni, văd o stea mare
stând deasupra unui grajd și
strălucind cu putere! Încotro se va
îndrepta steaua, într-acolo vom
merge și noi.

CRAIUL I (către staul):

Isus din inimă iubit, îți dăruiesc un
dar din aur proaspăt și argint. Asta
să fie jertfa noastră.

CRAIUL I și II:

Isus din inimă iubit, îți dăruim un
dar din lapte proaspăt și tămâie.
Asta să fie jertfa noastră! Nu ne lăsa
pieirii!

IOSIF:

Dragii mei domni, vă mulțumesc
pentru darurile voastre! Răsplata să
vă fie sus în cer, de la iubitul Isus!
După multele-ți suferințe,
mulțumește și tu, Maria!

MARIA:

Vă mulțumesc, dragii mei domni,
pentru daruri! Răsplata voastră fie
sus în cer, de la iubitul Isus!

Dosca Părasca
Strigă la poartă

Să o apăr de găini
Că de câni nu se teme.

(Rama)

INGERUL (cătrecra):

Dragii mei domni, vă vestesc să nu
mergeți la călău! Pe Irod ocoliți-l!
Luați-o pe alt drum!

CRAIUL I:

Dumnezeu ne-a poruncit în vis pe
Irod să-l ocolim și să cătăm altă cale!

IROD:

Tot înainte, tot înainte! Vreau să mă
cred viteaz! Voi, cei Trei Crai de la
Răsărit, și voi, slujitori, luați săbiile
în mâini! Porniți în țări străine și
ucideți pruncii între un an și trei! Și-
apoi să văd dac-o mai fi vreun
împărat nou născut!

SLUJITORUL I:

Ei, frate, ca să împlinim porunca
împărătească, mergem și în iad!

SLUJITORUL II:

Frate, sabia mea trebuie să treacă
prin sânge de copilași!

SLUJITORUL I:

Voi izbi, voi tăia, ca totul să plângă
și să se jeluiască!

SLUJITORUL II:

Acu' tai eu - și dracul să se
îngrozească!

SLUJITORUL I:

Adio, Înălțimea - Voastră, ne
întorcem curând!

SLUJITORUL II:

Adio, Înălțime, mergem să plinim
porunca!

TOȚI:

Împăratul din ceruri s-a coborât
Plin de slavă-n cenușul diminetii;
Zace în iesle, în zdrențe-mbrăcat,
Cel ce a făcut cerul și pământul.
Mărit să fii, Ajun de Crăciun,
Care-ai coborât cerul pe pământ!
Ci stai acum în umbra lui Hristos,
Pentru că mântuire ai vestit!

SLUJITORUL I:

Înălțimea - Voastră, vă anunț că am
omorât doar într-o noapte șase mii de
suflete, împlinind porunca!

SLUJITORUL II:

Înălțimea - Voastră, vă anunț că am
omorât doar într-o noapte vreo opt
mii de suflete, împlinind porunca!

IROD:

Vă aduc multumire, slugi
credincioase! Aurul meu și argintul
vă va fi plata!

INGERUL (cătrecra):

Iroade, ce-ai făcut,
Odihnă n-ai avut
Și viața ta deloc nu ți-ai cruțat!
Pe Domnul Dumnezeu
Tu nu-l cinstești mereu
Îți întinezi sângele cu sabia!

TOȚI:

Pe Domnul Dumnezeu
Tu nu-l cinstești mereu
Îți întinezi sângele cu sabia!

IROD:

Vai, om netrebnic ce sunt, ce-am
făcut eu?

MOARTEA:

Iroade, ce-ai făcut?

IROD:

Vai, Moarte, cruță-mi viața!

MOARTEA:

Iroade, Iroade, ce-ai făcut tu, om
blestemat și deznădăjduit?

IROD:

Vai, Moarte, cruță-mi viața! Tronul
și sceptrul ți le dau, doar viața mi-o
cruță, Moarte!

MOARTEA:

Ce te-oi mai cruța eu! De-un singur
lucru o să mă-ngrijesc: să vii cu mine
pe un alt tărâm.

DRACUL:

Ha, ha! Ce-mi vine a râde că mi-ai
picat în gheare! Acum, soro, ia tu
trupul și eu sufletul și s-o pornim
cătrecra!

TOȚI:

Vegheați, nu dormiți, voi, păstori, în
câmpie,

Că noaptea se trece și lumea

străluce;

Lucește ca steaua acum cătrecra noi

Și pâlpâie-n bezna precum o

scânteie.

VESTITORUL:

Prea cinstiți oaspeți, și gazde, și cei
adunați pe aici, și fecioare, vă
mulțumim pentru răbdare și pentru
toate la câte ați fost martori și vă
dorim o noapte bună!

TOȚI:

Treziți-vă, voi, oameni,
Un sol, iată, a venit,
Vestind a noastră stare
Ingerului din cer.
El spune că s-a născut
Mântuitorul nost'.
Curând va luci steaua.
Acolo să ne oprim,
La Betleem în câmpii,
La Betleem în câmpii.
Gol și-nghețat e pruncul,
În iesle stă culcat-
Fiu ascultând de Tatăl,
De Domnul din Tării.
Și, părăsit, iar zace
Mântuitorul lumii;
Să-i mulțumim cu toții,
Acum să-i mulțumim!

Noi îmblăm precum umblară

Maica Sfântă într-o seară

Cu Iisus la inimioară

Să găscă o casuță

Ca să nască Fiul dulce;

Dară nimeni n-o lăsară -

Trebuia să nască-afară,

În peștera cea pustie,

În cumplită sărăcie.

Fiul Sfânt, cum se născură

În lăcaș fără căldură,

Strâns la inimă-L ținură,

Multe lacrimi a vărsară,

Cu Iisus le-amestecară,

Pentru-a lumii mari păcate

Din care-avem și noi parte.

Astă seară toț să cânte

Lui Iisus și Maicii Sfinte.

Colecția IULIANA BĂNCESCU, Rozavlea

De la Maria Mîrza, 1995.

Coborât-o coborât,

Domnu' Christos pe pământ,

Domnului ș-a nost' Domn,

Dumnezău cu Pătru Sfânt,

Pe cununa dealului,

La casa bogatului.

-Bună sara, om bogat,

Gata-i cina de cinat?

-Gata-i, gata, nu-i de voi,

Că-i de alț bogaț ca noi!

Și de-acolo s-o luat

Pe cununa dealului,

La casa săracului:

-Bună sara, om sărac,

Gata-i cina de cinat?

-Gata-i, gata, din puțin,

Poftim, Doamne, să-mparțim;

Dacă nu ne-om sătura,

Domnu i sus și ne-a da,

Dacă nu ne-om agini,

Domnu-i sus, ne-a dărui.

Colindă-i gata, -i gata,

Gazda-i bun, ne-a face plata.

Colecția IULIANA BĂNCESCU, Strâmtura.

De la Ioana Morar, 62 ani, 1995.

Când Adam din rai ieșé

Lacrămi cu sânge plângé:

-Taci, Adame, nu mai plânge,

Nu vărsa lacrămi cu sânge;

Toată lumea-i înșălată,

Dumnezău pe toț ne iartă

Și pe tine-Adame-odată,

Și pe tine te-a ierta,

Cum iartă tătă lumea.

Colecția IULIANA BĂNCESCU, Strâmtura.

De la Ioana Morar, 62 ani, 1995.

Nouă azi ne-a răsărit

Domnul Iisus Christos

Mesia cel mult dorit.

Din Fecioară s-o născut

Și cu lapte-o fost crescut,

În scutece s-o-nfășat

Și în iesle s-o culcat,

Ca un rob El s-a smerit

Și pe noi ne-a mântuit.

Refren:

Varsă, Doamne, dar și bine,

Dar si bine de la Tine,

Peste casă, peste masă,

Peste oamenii din casă.

Colecția IULIANA BĂNCESCU, Strâmtura.

De la Pintea Petreus, 70 ani, 1995.

¹ La tipțeri, ca și la romano-catolici în general, de post se consumă mâncare fără carne, dar se admit lactatele și alte produse interzise de postul ortodox.

² Un fel de gogoși din aluat dospit.